

Saksutredning

REGIONRÅDET FOR HAUGALANDET

DATO: fredag 9. desember 2022

SAK NR: 43/22

EMNE: Tiltaksplan 2023

Veikart for Haugalandet 2021-2025

SAKSBEHANDLER: Inger K. Haavik

VEDLEGG:

1. Tiltaksplan 2023
 - 1.1. Status 2022
 - 1.2. Statistikk 2022

UTREDNING

Forslag til vedtak

Regionrådet for Haugalandet tar tiltaksplanen for 2023 til orientering.

BAKGRUNN

Veikartet for Haugalandet 2021-2025 ¹ble vedtatt av alle eierkommunene i Haugaland Vekst høsten 2021 og tatt til orientering i Rogaland fylkeskommune².

Veikartet består av to deler. Del 1 inneholder strategiske mulighetsområder og strategiske tiltaksområder som det offentlige kan påvirke. Del 2 er en tiltaksplan som blir evaluert og rullert hvert år i desember, første gang i 2022.

Målsettinger

Følgende målsettinger er satt for Veikart for Haugalandsregionen 2021-2025:

Hovedmål

Bærekraftig vekst i verdiskaping og antall arbeidsplasser minst tilsvarende landsgjennomsnittet.

Delmål

Øke nærings- og bostedsattraktiviteten på Haugalandet.

For å kunne måle og følge utviklingen av hovedmål og delmål som er satt i Veikartet for Haugalandet tar vi utgangspunkt i følgende indikatorer;

¹ Veikart for Haugalandsregionen 2021-2025

² Eiere Haugaland Vekst IKS: Karmøy, Haugesund, Sveio, Utsira, Bokn, Tysvær, Vindafjord, Etne, Sauda, Suldal og Rogaland fylkeskommune.

- Verdiskaping³ per innbygger
- Verdiskaping per ansatt (produktivitet)
- Arbeidsplassutvikling
- Befolkningsutvikling

FN's bærekraftsmål skal være sentrale i gjennomføringen av Veikartet.

Videre blir de enkelte indikatorene omtalt. Det samme gjelder rolle- og ansvarsfordeling, drivere for investeringslyst og viktige kommunale verktøyer. Det anbefales å lese vedlegg 1.2 Statistikk for å få mer informasjon om emnene enn det som står i denne saken.

Verdiskaping og produktivitet

Verdiskapingen i regionen har svingt opp og ned uten en klar trend etter 2015. Til tross for at den totale verdiskapingen økte i 2021, gikk regionens andel noe ned i forhold til resten av landet.

Konklusjon: Det må fortsatt arbeides for å få opp verdiskapingen for å minimum holde tritt med utviklingen i resten av landet.

Arbeidsplassutvikling

Ser vi på landet under ett forsvant mer enn 40 000 arbeidsplasser fra privat sektor i 2020, men i 2021 var veksten på 67 000. Det har vært en sterk vekst i offentlige arbeidsplasser i landet med 30,3% siden 2000. I vår region, derimot, har vi hatt en nedgang på 2,8% i samme periode.

Haugalandet har hatt en svakere vekst i antall arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet den siste femårsperioden med -2,2%.⁴ Av de ti kommunene i regionen, er det kun Tysvær som har hatt sterkere arbeidsplassvekst enn landsgjennomsnittet i perioden 2017-2021.

Ser en på den siste 10 årsperioden har Haugesund hatt en klart lavere vekst enn landsgjennomsnittet. Siden Haugesund har flest arbeidsplasser, betyr utviklingen i Haugesund mye for de samlede tallene. Haugalandet har hatt en svakere vekst i antall arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet den siste femårsperioden med -2,2%.

Konklusjon: Det må fortsatt arbeides for å få flere arbeidsplasser til regionen for å minimum å komme på nivå med resten av landet. Fra det offentliges side må det også arbeides for at det etableres flere statlige og fylkeskommunale arbeidsplasser i regionen.

Befolkningsutviklingen

Befolkningsveksten i regionen har vært på 16,3 prosent siden 2000. På landsbasis har veksten vært 22,3 prosent i samme periode. Haugalandet hadde omtrent samme vekst som ellers i landet fra 2005 til 2014, men i de sju siste årene har veksten vært mye lavere.

Ser en på kommunene den siste femårsperioden, 2017-2021, er det Tysvær, Sveio, Haugesund og Karmøy som har hatt vekst i folketallet. Alle kommunene med unntak av Sveio (+0,3%), har

³ Verdiskapingen i en bedrift er summen av lønnskostnader og driftsresultatet.

⁴ Telemarksforsking figur 1.1.6, relativ arbeidsplassvekst, sammenligning

hatt negativ netto innflytting. Går vi til det siste året, 2021, er det Tysvær, Vindafjord, Karmøy og Haugesund som har hatt befolkningsvekst.

Konklusjon: Dersom regionen skal kunne nå målene som er satt og få tilgang på tilstrekkelig arbeidskraft, må flere mennesker bosette seg i regionen.

Attraktivitet

Regionen hadde positiv bostedsattraktivitet til 2015, etter det har den vært negativ fram til den ble positiv igjen i 2020 og 2021. Spørsmålet er om dette blir en trend som fortsetter.

Befolkningsveksten påvirker også arbeidsplassveksten i næringslivet og motsatt. Områder med høyere vekst i folketallet enn gjennomsnittet vil få vekstimpulser til bedrifter som har et lokalt marked. De bransjene som blir påvirket av befolkningsveksten er handel, servering, bygg og anlegg, private barnehager og skoler og private helsetjenester.

Nye arbeidsplasser og økt verdiskaping fordrer at bedriftene blir i regionen og at nye etablerer seg. For å lykkes med å realisere målene i veikartet er det viktig å forstå hva som er driverne for at bedrifter blir, vokser og etablerer seg her og hva som gjør at de ønsker å investere. Vi må forstå hva som gjør noen områder mer attraktive å investere i enn andre.

Vertskapsattraktivitet⁵ er en felles benevnelse for stikkordene som er beskrevet nedenfor. Det handler om å være en attraktiv lokalisering for næringsvirksomhet:

- **De fysiske forholdene (areal og infrastrukturen)** er den viktigste driveren for investeringslyst. Investeringer og andre tiltak for å klargjøre lokasjoner er med andre ord nødvendige for å nå målene i veikartet.
- **God innbyggerforankring** og at etablerere er ønsket, er en driver for investeringslyst. Mangelfull innbyggerforankring og lokal motstand kan velte store prosjekt.
- **Bostedsattraktiviteten** er også en driver for investeringslyst. Dette er en driver som kommunene har stor påvirkning på.
- **Tilgang på god og relevant kompetanse** er en svært viktig driver for investeringslyst.
- Haugalandet har en **bransjestruktur** som vitner om kompetanse og industrierfaring som påvirker investeringslysten og som passer godt for de nye grønne næringene som vokser fram.
- **Regionens omdømme og profilering** er en viktig driver for at etableringer og mennesker blir oppmerksomme på mulighetene i Haugalandsregionen.

Konklusjon: Det må fortsatt arbeides for å få økt bosteds- og næringsattraktivitet i regionen. Det er viktig at kommunene arbeider aktivt med konkrete tiltak for å øke bostedsattraktiviteten i egen kommune.

Bærekraft

Veikartet har bærekraftig vekst i sitt hovedmål. På regionalt nivå er dette vanskelig å måle, vi har rett og slett ikke funnet noen gode indikatorer som beskriver en regions bærekraft. Samtidig er bedriftene godt i gang med det grønne skiftet. Når også det å drive mest mulig bærekraftig gir økt konkurransekraft, vris utviklingen automatisk mot en mer bærekraftig og klimavennlig retning.

⁵ Vertskapsattraktivitet, Prosess 21, Ekspertgrupperapport

Konklusjon: Det bør arbeides videre med hvordan regionens utvikling kan måles mot FN's bærekraftsmål.

Rolle- og ansvarsavklaring

Da veikartet ble utarbeidet i 2020-2021 ble det ikke tid til å se nærmere på rolle-, ansvars- og arbeidsfordeling mellom kommunene, Haugaland Vekst og fylket/stat. I figuren nedenfor har vi forsøkt å beskrive hvilke aktiviteter som er grunnleggende for verdiskaping og som det offentlige har kontroll på. De tre nederste byggeklossene til venstre er fundamentet som må være på plass for at private investorer og bedrifter etablerer seg og vokser. I boksene til høyre viser illustrasjonen eksempler på fordelingen av ansvar og roller mellom de offentlige aktørene, kommunene, Haugaland Vekst og stat og fylke. Rækkefølgen er ikke tilfeldig valgt, kommunene har et grunnleggende ansvar, det er her den fysiske tilretteleggingen skjer, f.eks. ved tilrettelegging for næringsareal og boligområder, infrastruktur, by- og stedsutvikling. Kommunenes rolle som planlegger er avgjørende for næringsutviklingen, eksempler er kommunens samfunns- og arealplan og reguleringsplaner. Kvaliteten på kommunenes leveranser av tjenester som byggesak, helse- og skole, mm er også viktige elementer som må være på plass for at kommunen og regionen er attraktiv for private investeringer.

Kommunene er vesentlige aktører og tilretteleggere for næringsutvikling. De har også hånd om viktige verktøyer, som om de brukes målrettet, kan bety mye for den videre næringsutviklingen i kommunen og regionen. Eksempler er selskaper der kommunen er eier eller medeier, f.eks. infrastrukturselskaper som Karmsund Havn og Haugaland Kraft, offentlige anskaffelser og investeringer og kommunale planprosesser.